

Tjänsteställe, handläggare

Avdelning verksamhetsstöd och avtalsanalys, Love Ivraeus

Datum

2024-08-13

Beteckning

Svar på motion

Jessica Carlqvist (V)

Katja Ollila (V)

Malin von Wachenfeldt (V)

Rolf Östman(V)

Marie Krantz (V)

Margareta Carlsson (V)

Svar på motion från Jessica Carlqvist (V), Katja Ollila (V), Malin von Wachenfeldt (V), Rolf Östman(V), Marie Krantz (V) och Margareta Carlsson (V) om uppföljning av upphandlade avtal.

Jessica Carlqvist (V), Katja Ollila (V), Malin von Wachenfeldt (V), Rolf Östman(V), Marie Krantz (V) och Margareta Carlsson (V) har lämnat en motion om vikten av att följa upp de avtal som Region Örebro län upphandlas och att omfattningen av uppföljningen motsvarar upphandlingens art och komplexitet.

Ärendet har remitterats till Servicenämnden för beredning.

1. Kort om regelverket som styr upphandling hos offentliga myndigheter

Upphandlingsregelverket som styr och sätter ramverket för de offentliga myndigheter som verkar i Sverige, har tillkommit genom de direktiv som har beslutats på EU-nivå. Direktivet, som är tvingande för medlemsländerna att följa, har implementerats genom nationell lagstiftning, där framför allt Lagen om offentlig upphandling ("LOU") har stor relevans för Region Örebro läns inköp. Utöver lagstiftningen har det genom EU-domstolens praxis utkristalliserats fem stycken principer som fungerar som vägledning och riktmärken för de upphandlingar som genomförs. Dessa principer syftar till att säkerställa att leverantörer behandlas på ett likvärdigt sätt och har möjlighet att konkurrera både på en nationell- såväl som europeisk nivå. De krav som ställs upp i upphandlingar ska vara proportionerliga utifrån vad som ska köpas in samt får inte vara diskriminerande eller otydligt formulerade.

Postadress
Region Örebro län
Regionkansliet
Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionen@regionorebrolan.se

Besöksadress
Eklundavägen 2, Örebro
Tel: 019-602 10 00
Organisationsnummer: 232100-0164

2. Vilka skyldigheter och möjligheter finns för Region Örebro län att agera

När Region Örebro län genomför upphandlingar finns utöver skyldigheten att agera i enlighet med de upphandlingsrättsliga principerna, lagkrav på att kontrollera och utesluta anbudsgivare som har begått brott som rör:

- Organiserad brottslighet
- Mutbrott (bestickning)
- Bedrägeri
- Penningtvätt
- Finansiering av terrorism
- Terroristbrott
- Människohandel

Region Örebro län kan och ska kontrollera detta genom att kräva in en sanningsförsäkran från anbudsgivaren, för vilken ett falskt intygande kan utdömas straff baserat på brottet ”osann eller vårdslös försäkran”.

Utöver detta finns möjligheten att utesluta anbudsgivare som inte har fullgjort sina skyldigheter vad gäller betalning av skatter eller socialförsäkringsavgifter. Sådan bevisning kan både kontrolleras och krävs in genom intyg av anbudsgivaren.

Slutligen kan Region Örebro län ställa upp egna obligatoriska krav på anbudsgivarna vad gäller till exempel kvalitet på tjänsten/varan, arbete med hållbarhet eller referenser. Det är dock inte tillåtet att skapa egna uteslutningsgrunder som går utöver den uppräknade som görs ovan. Undantaget är upphandlingar som rör välfärdstjänster som exempelvis bemanning av hyrpersonal. Syftet med att begränsa den upphandlande myndighetens möjligheter att utesluta leverantörer är bland annat att minimera godtyckliga och konkurrensbegränsande krav samtidigt som de tillgängliga verktygen anses tillräckliga för att förhindra att grovt kriminella eller företag med kopplingar till kriminella verksamheter kan tilldelas avtal.

2. Hur agerar Region Örebro län idag?

De upphandlingar som Region Örebro län genomför idag framarbetas i syfte att vara i linje med både den lagstiftning som finns på området samt de upphandlingsrättsliga principerna. I de annonser som publiceras får anbudsgivarna inkomma med en sanningsförsäkran innebärandes kontroll av både tidigare brottslighet samt kontroller av företagets ekonomi och att de följer sina skatterättsliga- och arbetsrättsliga förpliktelser. Om det framkommer uppgifter som pekar på att det finns oklarheter eller bristande information följs detta upp i enlighet med den kontrollskyldighet som framgår av lagstiftningen. Region Örebro län har då möjlighet att inleda en utredning

där anbudsgivaren förpliktas att inkomma med efterfrågade uppgifter och intyg med risken att ett uteblivet svar medför att anbudet förkastas.

I samband med varje uppstart av en upphandling tillämpas en klassificeringsmodell där bedömningen utgår från erfarenheterna av tidigare avtal på området samt komplexiteten, värdet, riskerna samt om upphandlingen avser ett verksamhetskritiskt område. Det arbete och utredning som ligger till grund för klassificeringen tillämpas, utöver att tydliggöra vilka krav som behöver ställas i upphandlingen, även under avtalstiden och belyser vilka avtal som bör prioriteras när det gäller uppföljning.

De krav som ställs i upphandlingen kopplas sedan generellt till vitesgrundande avtalsvillkor och krav på åtgärdsplaner som i sin tur kan föranleda hävning om den kontrakterade leverantören inte hörsammar de krav på åtgärder som Region Örebro län meddelar.

Ett exempel på krav är den uppförandekod som Region Örebro län har antagit och som innehåller krav både på leverantörernas agerande inom företaget såväl som kontakter och kontroller av underleverantörer som används för att fullgöra kontraktet. I Uppförandekoden regleras både hur uppföljning kan och ska ske samt konsekvenserna av om den inte följs. Eftersom uppförandekoden har beslutats och antagits av flera regioner får den både en viss tyngd och innebär att leverantörerna på marknaden har god kännedom om vad som gäller.

Ett annat exempel är den eskaleringstrappa som regionerna inom ledningsnätverket för regionernas upphandling ("LFU") har beslutat om. I grunden innebär eskaleringstrappan att det finns ett gemensamt sätt att hantera och eskalera avvikelser. Utöver att leverantörerna och regionerna har ett gemensamt arbetssätt kan eskaleringstrappan också användas för att upplysa om avvikelser mellan regionerna för att på så sätt upptäcka risksituationer tidigare och dra nytta av de erfarenheter som finns hos de olika regionerna. Eskaleringstrappan trädde i kraft 2024-04-01 och förhoppningen är att resultatet och effekterna ska visa sig inom kort. Ett exempel på samarbete regionerna emellan är den pågående situationen där flera leverantörer har dömts för mutbrott och där ett gemensamt förhållningssätt både ger tyngd åt den linje som regionerna väljer samt möjlighet att följa upp de eventuella åtgärder som leverantörerna vidtar.

Slutligen, vilket är själva kärna i uppföljningsarbetet, följer den kontroll och uppföljning som sker av de kontrakterade leverantörerna under avtalstiden. Sådan kontroll kan och bedrivs idag genom olika former av stickprovskontroller. Den vanligaste formen är avtalade och planerade uppföljningsmöten som kompletteras med krav på statistikfiler från leverantören där avvikelser och sådant som fungerat

mindre bra i samarbetet kan tas upp och där leverantören får redogöra för vilka åtgärder som kommer att sättas in för att komma till rätta med eventuella avvikelser. I vissa avtal är det inte tillräckligt utan där krävs att medarbetare i Region Örebro län går igenom både inköpsmönster och inkomna fakturor såväl som betalningar. De uppgifter som framkommer kan sedan jämföras mot de avtalade priser och villkor som gäller för att upptäcka exempelvis över- eller dubbelfakturerings eller köp som görs utanför avtal. Det här är ett arbete, som i ljuset av synliggörandet av pågående välfärdsbrottslighet, är både effektivt och kostnadsbesparande. Det ställer dock höga krav på resurser, kompetens och verksamhetsövergripande samarbete.

Ett ytterligare steg i uppföljningen är att genomföra besök direkt hos tillverkaren eller dess underleverantörer. Då detta är ett både kostsamt och svårt arbete sker mycket av den uppföljningen i gemensamma samarbetsformer som exempelvis Nationella kansliet.

3. Det fortsatta arbetet

Att arbeta aktivt med avtalsuppföljning är en viktig fråga, där en upphandlande myndighet aldrig kan slå sig till ro utan ständigt behöver arbeta med förbättringar och följa upp det egna arbetet. Utöver att ett sådant arbete kräver en tydlig riktlinje krävs även en resurssatt organisation som har möjligheten att prioritera och realisera arbetet med de brister och förbättringsåtgärder som identifieras. En bra avtalsuppföljning tar tid och resurser i anspråk samt kräver ett kontinuerligt arbete som följer en tydlig riktlinje. Som en del i detta pågår under hösten 2024 arbetet med att uppdatera Region Örebro läns upphandlingspolicy, vilken fungerar som vägledning för det fortsatta arbetet med att följa upp både upphandlingar och befintliga avtal.

Av relevans att nämna är att det pågår en statlig utredning om att införa en samordnad registerkontroll där Bolagsverket ska ansvara för kontrollen och därmed ta ett övergripande ansvar, vilket har potentialen att både skapa en trygghet och stabilitet samtidigt som det skulle vara resursbesparande för de offentliga myndigheterna.

Sammanfattningsvis pågår redan idag ett, utifrån tillgängliga resurser, engagerat arbete i Region Örebro län med att följa upp och kontrollera befintliga och framtida leverantörer. Som med mycket annat arbete finns det utrymme att utöka kontrollerna men det har då en tydlig koppling till de resurser som frigörs för denna uppföljning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår servicenämnden att regionstyrelsen föreslå regionfullmäktige att motionen ska anses besvarad.

För Region Örebro län
Carina Oskarsson
Ordförande i servicenämnden